

Sygn. akt I CSK 747/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 marca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Owczarek (przewodniczący)

SSN Józef Frąckowiak (sprawozdawca)

SSN Paweł Grzegorzczak

w sprawie z powództwa N. K., B. P., E. P., A. S. i M. Ś.

przeciwko Skarbowi Państwa - Wojewodzie [...]

o odszkodowanie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 9 marca 2018 r.,

skargi kasacyjnej pozwanego od wyroku Sądu Apelacyjnego w W.

z dnia 8 czerwca 2016 r., sygn. akt I ACa .../12,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w W. do ponownego rozpoznania
i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Zaskarżonym przez pozwanego Skarb Państwa - Wojewodę [...] wyrokiem z dnia 8 czerwca 2016 r. Sąd Apelacyjny w W. na skutek apelacji powodów [...] oraz pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 10 października 2012 r. zmienił wyrok Sądu I instancji w punkcie pierwszym w ten sposób, że zasądził od Skarbu Państwa - Wojewody [...]: 1) na rzecz N.K. kwotę 851 537,5 zł, 2) na rzecz B.K., E.P., A.C. i M. Ś. kwoty po 212 884,37 zł - wszystkie kwoty z ustawowymi odsetkami od dnia 30 września 2015 r. do dnia zapłaty. Ponadto Sąd ten oddalił powództwo o zapłatę w pozostałym zakresie, oddalił apelację pozwanego w pozostałej części oraz apelację powodów w całości, a także orzekł o kosztach postępowania.

W sprawie tej ustalono co następuje:

Współwłaścicielami zabudowanej nieruchomości położonej w W. przy ulicy J. 13, oznaczonej jako „Kolonie we wsi C. nr 417/63” rej. hip. W-1551 byli: C. K. i A. P. - w częściach równych. Nieruchomość przy ulicy J. 13 objęta została działaniem dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m.st. Warszawy i przeszła na własność Gminy m. st. Warszawy, a po likwidacji gmin - na własność Skarbu Państwa.

W dniu 16 listopada 1948 r. dotychczasowi właściciele złożyli wniosek o przyznanie im własności czasowej do gruntu przy ulicy J. 13. Orzeczeniem administracyjnym z dnia września 1955 roku Prezydium Rady Narodowej m.st. Warszawy (Nr ST/TN/15J/243/55) odmówiono C. K. i A. P. przyznania prawa własności czasowej do gruntu opisanej wyżej nieruchomości, stwierdzając jednocześnie, że wszystkie budynki - fragmenty murów znajdujące się na tym gruncie, przeszły na własność Skarbu Państwa.

Decyzją z dnia 16 października 2008 r. Samorządowe Kolegium Odwoławcze w Warszawie po rozpatrzeniu wniosku N.K., następcy prawnego C. K. orzekło, że orzeczenie Prezydium Rady Narodowej w części odnoszącej się do sprzedanych lokali mieszkalnych o nr 16, 19, 22, 23, 28, 34, 37, 40, 44, 51, 52 znajdujących się w budynku zlokalizowanym na tym gruncie wydane zostało z

naruszeniem prawa (wobec zaistnienia nieodwracalnych skutków prawnych), a w pozostałej części stwierdziło jego nieważność.

Decyzją z dnia 18 września 2014 r. Samorządowego Kolegium Odwoławczego stwierdziło nieważność własnej decyzji z dnia 16 października 2008 r. Decyzja ta utrzymana została w mocy decyzją Samorządowego Kolegium Odwoławczego z dnia 5 stycznia 2015 r.

Po ponownym rozpoznaniu wniosku N. K., Samorządowe Kolegium Odwoławcze decyzją z dnia 30 marca 2015 r. stwierdziło na podstawie art. 156 § 2 k.p.a., że orzeczenie z dnia 2 września 1955 r., w części dotyczącej gruntu wchodzącego obecnie w skład działki ewidencyjnej nr 2 z obrębu 5-0-04 związanego z lokalami mieszkalnymi o merach 16, 19, 22, 23, 28, 34, 37, 40, 44, 51, 52 wydane zostało z naruszeniem prawa jednakże ze względu na wywołane przez tę część orzeczenia nieodwracalne skutki prawne nie stwierdzono jego nieważności oraz na podstawie art. 156 § 1 pkt 2 k.p.a. stwierdziło nieważność przedmiotowego orzeczenia administracyjnego w pozostałej części, jako wydanego z rażącym naruszeniem prawa.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy, Samorządowe Kolegium Odwoławcze decyzją z dnia 15 września 2015 r. uchyliło w całości zaskarżoną decyzję z dnia 30 marca 2015 r. i w tym zakresie orzekło co do istoty sprawy w ten sposób, że: na podstawie art. 158 § 2 k.p.a. w związku z art. 156 § 2 k.p.a. stwierdziło wydanie orzeczenia Prezydium dnia 2 września 1955 r. w części dotyczącej gruntu wchodzącego obecnie w skład działki o numerze ewidencyjnym 94 z obrębu 2-02-04 odnoszącej się do sprzedanych 11 lokali mieszkalnych o nr 16, 19, 22, 3, 23, 34, 37, 40, 44, 51, 52 znajdujących się w budynku położonym przy ul. J. 13 w W. z naruszeniem prawa bez stwierdzania jego nieważności w tej części z powodu wywołania przez orzeczenie we wskazanej części nieodwracalnych skutków prawnych; oraz na podstawie art. 156 § 1 pkt 2 k.p.a. w pozostałej części stwierdziło nieważność orzeczenia Prezydium z dnia 2 września 1955 r., jako wydanego z rażącym naruszeniem prawa to jest art. 7 ust. 2 dekretu warszawskiego.

Powodowie wniesli o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa odszkodowania za szkodę rzeczywistą oraz szkodę w postaci utraconych korzyści, poniesioną wskutek wydania orzeczenia administracyjnego Prezydium Rady Narodowej m.st. Warszawy z dnia 2 września 1955 r., która w związku z obowiązywaniem dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m.st. Warszawy, doprowadziła do utraty przez ich poprzedników prawnych własności nieruchomości przy ulicy Joteyki 13 w Warszawie.

Wyrokiem z dnia 10 października 2012 r. Sąd Okręgowy w W. zasądził od pozwanego Skarbu Państwa reprezentowanego przez Wojewodę [...] na rzecz powodów: - N.K. kwotę 882 750 zł, - B.K., E.P., A.C. i M. Ś. kwoty po 220 687,50 zł. Wszystkie kwoty z ustawowymi odsetkami od 10 października 2012 r. do dnia zapłaty. W pozostałej części Sąd Okręgowy powództwo oddalił oraz orzekł o kosztach.

Sąd Okręgowy przyjął, że powód N. K. jest następcą prawnym C. K. w ½ części, co potwierdza umowa w formie aktu notarialnego z dnia 9 listopada 1997 r. i co zostało ustalone w postępowaniu administracyjnym prowadzonym przez Samorządowe Kolegium Odwoławcze w Warszawie, zakończonego wydaniem decyzji nadzorczej z dnia 16 października 2008 r.

Sąd I instancji przyjął, że powodowie: B. P., E. P., A. S. i M. Ś. są spadkobiercami zmarłego w dniu 17 listopada 1959 r. A. P., co potwierdzają prawomocne postanowienia: Sądu Powiatowego , Wydział I Niesporny z dnia 26 stycznia 1960 r., sygn. akt I Ns II .../59, Sądu Rejonowego z dnia 28 marca 1991 r., sygn. akt II Ns .../91, Sądu Rejonowego z dnia 17 lipca 1996 r., sygn. akt I Ns 1473/95, Sądu Powiatowego w R. z dnia 25 maja 1973 r., sygn. akt Ns 400/73 i akt poświadczenia dziedziczenia z dnia 13 stycznia 2012 r., a należne im udziały wynoszą po 1/16 części.

Rozważając kwestię braku legitymacji czynnej powoda N.K., Sąd I instancji doszedł do przekonania, iż w świetle zapisów umowy z dnia 9 listopada 1997 r., N. K. musi być uznany za osobę, której roszczenia wypływające z dekretu z dnia 26 października 1945 roku o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m. st.

Warszawy przysługują, bowiem na mocy tej umowy, N. K. wszedł w sytuację prawną zbywcy C. K., również w zakresie ewentualnych roszczeń dekretowych. Podkreślił fakt, iż legitymacja N.K. do zaskarżenia wadliwej decyzji administracyjnej nie była przez organy administracji kwestionowana, zaś kwestia pisowni imienia i nazwiska poprzedniczki prawnej powoda została jednoznacznie wyjaśniona w jego piśmie procesowym z dnia 30 września 2011 r.

Zgodnie z przeważającym poglądem orzecznictwa i doktryny tzw. roszczenie dekretowe wynikające z art. 7 Dekretu mają charakter roszczeń cywilnoprawnych i jako takie podlegają zbyciu, zarówno w drodze sukcesji uniwersalnej, jak i singularnej (wyrok NSA z dnia 17 maja 2011 roku, sygn. akt I OSK 27/10, NSA w wyroku z dnia 17 lipca 2003 roku, SN w wyroku z dnia 26 sierpnia 2009 roku, sygn. akt I CSK 26/09, SN w uchwale z dnia 21 marca 2003 roku, sygn. akt III CZP 6/03).

Rozpoznający apelacje obu stron Sąd Apelacyjny w całości podzielił ustalenia Sądu pierwszej instancji w zakresie dotyczącym legitymacji czynnej powodów, w tym N.K. jako następcy C. K. oraz w zakresie związku przyczynowego pomiędzy wadliwą decyzją pierwotną, a szkodą, z tym zastrzeżeniem, że należy je odnieść do decyzji nadzorczej z 15 września 2015 r. (albowiem wcześniejsza została unieważniona). Gwoli uzupełnienia tylko należy zauważyć, że decyzja pierwotna w części relewantnej w sprawie została utrzymana, a jedynie stwierdzono, że została wydana z rażącym naruszeniem prawa. Zatem szkoda w postaci utraty prawa własności lokali jest oczywista i przesądzona, a nie doszło do zaoferowania ekwiwalentu w postaci nieruchomości zamiennej. Z kolei rozbieżność w pisowni nazwiska C. K. i N. K. została dostatecznie wyjaśniona przez pełnomocnika powoda.

Pozwany w skardze kasacyjnej zarzucił naruszenie:

I. Przepisów prawa materialnego, tj.: art. 160 § 1 k.p.a. w zw. z art. 361 k.c. oraz art. 363 § 2 k.c. przez błędne zastosowanie i uznanie, że strona powodowa posiada legitymację procesową czynną uprawniającą ją do żądania przyznania odszkodowania z tytułu utraty nieruchomości warszawskiej przy ul. J. 13 w W., będącej skutkiem wydania odmownej decyzji dekretowej;

II. Przepisów postępowania mających istotny wpływ na wynik sprawy tj.:

1) art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 368 § 1 pkt 4 k.p.c. w zw. z art. 381 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. polegające na błędnym zastosowaniu ww. norm przez nierozpoznanie przez Sąd II instancji sprawy w granicach apelacji, tj. nierozpoznanie i nierozważenie przez Sąd II instancji nowych dowodów zgłoszonych w apelacji pozwanego (w postaci opinii biegłego z zakresu przepisów prawa izraelskiego sporządzonej w sprawie i znajdującej się w aktach sprawy sygn. akt II C .../11 prowadzonej przez Sąd Rejonowy w W., wezwania biegłej na termin rozprawy celem potwierdzenia złożonej opinii, tłumaczenia dokumentów sporządzonego przez tłumacza przysięgłego języka hebrajskiego);

2) art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. przez sporządzenie przez Sąd Apelacyjny uzasadnienia zaskarżonego wyroku w sposób uniemożliwiający jego kontrolę kasacyjną oraz niewyjaśnienie w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku przyczyn, dla których doszło do całkowitego pominięcia rozpoznania nowych dowodów uzasadniających zarzut braku legitymacji powodów, co ma istotny wpływ na wynik sprawy przez oddalenie częściowe apelacji, jako bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zasługują na uwzględnienie zarzuty naruszenia prawa procesowego. Zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustaleń faktów i oceny dowodów. Nie dotyczy to sytuacji, gdy Sąd II instancji przeprowadzając postępowanie dowodowe i dokonując oceny zgromadzonego materiału dowodowego uczynił to z naruszeniem przepisów postępowania, a naruszenie to mogło mieć wpływ na wynik sprawy. Przepis art. 398³ § 3 k.p.c. dotyczy bowiem sytuacji, gdy Sąd II instancji zachował wymogi postępowania dowodowego, które zabezpieczają strony przed tym, aby zgłaszane przez nich dowody były rozpoznane przez sąd. Jedną z ważnych gwarancji w tym zakresie jest obowiązek sądu II instancji rozpoznania, czyli odniesienia się do wniosków dowodowych zgłaszanych w postępowaniu apelacyjnym. Sąd II instancji, który nie odnosi się do zgłoszonych w apelacji dowodów, narusza art. 378 § 1 k.p.c. Odniesienie się do zgłaszanych w apelacji dowodów może polegać na ich pominięciu zgodnie z art. 381 k.p.c. lub uzasadnionej odmowie ich dopuszczenia na

zasadach określonych dla sądu I instancji (art. 391 § 1 k.p.c.). Natomiast brak jakiegokolwiek odniesienia się sądu II instancji do wniosków dowodowych zgłaszanych w apelacji jest naruszeniem przepisów postępowania, które mogą stanowić podstawę skargi kasacyjnej oczywiście, jeżeli naruszenie to ma wpływ na wynik sprawy. Z taką sytuacją mamy do czynienia w rozpoznawanej sprawie.

Pozwany kwestionował legitymację powoda N.K. już w postępowaniu przed Sądem I instancji. W apelacji przedstawił dowody, w szczególności opinię biegłego, z której wynikało, że umowa z dnia 9 listopada 1997 r., na podstawie której powód miał nabyć prawa do nieruchomości przy ul. J.13 w W., nie stanowiła podstawy przejścia tych praw na powoda. Ponadto Sąd Apelacyjny problem rozbieżności w nazwisku H. K.

(A. K.) wyjaśnił powołując się na stanowisko organów administracyjnych orzekających w sprawie stwierdzenia niezgodności z prawem i nieważności decyzji administracyjnej. Sąd I instancji swoje stanowisko w tej sprawie oparł na braku kwestionowania przez organy administracyjne pisowni imienia i nazwiska poprzedniczki prawnej powoda, w szczególności na decyzji Samorządowego Kolegium Odwoławczego w Warszawie z dnia 16 października 2008 r. Sąd Apelacyjny w pełni podzielił stanowisko Sądu I instancji co do legitymacji powodów, w tym N.K., z tym że w związku z decyzjami korygującymi decyzję z 16 października 2008 r., odwołał się do decyzji z dnia 5 stycznia 2015 r. Samorządowego Kolegium Odwoławczego w Warszawie. Wprawdzie nie ulega wątpliwości, że sąd powszechny jest związany decyzją administracyjną, to nie zwalnia go to jednak od konieczności samodzielnej oceny faktów mających znaczenie dla oceny roszczeń powoda. Jak wynika z uzasadnienia skargi kasacyjnej decyzja z dnia 5 stycznia 2015 r. została uchylona wyrokiem Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w W. z dnia 12 października 2016 r. W uzasadnieniu swojego stanowiska WSA wskazał, że organ administracyjny rozpoznający sprawę powinien jeszcze raz odnieść się do kwestii czy C. K. jest osobą tożsamą z C. K. spadkodawczynią N.K..

Mając na względzie, że Sąd Apelacyjny nie odniósł się w ogóle do wniosków dowodowych przedstawionych w apelacji, czym naruszył art. 378 § 1 k.p.c., a jest wysoce prawdopodobne, że właściwe rozpoznanie tych wniosków, miałyby

decydujące znaczenie dla oceny czy powód N. K. jest legitymowany w rozpoznawanej sprawie, naruszenie to miało istotny wpływ na wynik sprawy.

Biorąc pod uwagę pominięcie w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku istotnej części stanu faktycznego mającej znacznie dla właściwego rozstrzygnięcia sprawy, wyrok ten narusza również art. 328 § 2 k.p.c.

Orzekanie o roszczeniach powoda N.K. bez wyjaśnienia kwestii jego legitymacji czynnej spowodowało w konsekwencji również naruszenie przepisów prawa materialnego (art. 160 k.p.a. w związku z art. 361 k.c. oraz art. 363 § 2 k.c.), gdyż przyznanie roszczeń osobie, której legitymacja do dochodzenia roszczeń na podstawie tych przepisów nie została jednoznacznie określona nie znajduje podstawy prawnej.

Mając na względzie, że zarzuty podniesione w skardze kasacyjnej okazały się uzasadnione Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., uchylił zaskarżony wyrok, zgodnie z żądaniem skarżącego w zaskarżonej części, i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w W.